Diarienummer: 2025/249
2025-05-23
Tjänsteskrivelse

David Johansson Bro
Förvaltningscontroller
010-355 40 59
david.johansson@vastervik.se

Barn- och utbildningsnämnden

Omställningsförslag inför budget 2026, skolskjuts

Sammanfattning

Barn- och utbildningsnämnden behöver ställa om verksamheten till de ekonomiska förutsättningar som budgetplaneringen för 2026 ger. För att undvika personalnedskärningar så långt som möjligt behöver övriga kostnader minskas. Inom grundskolan anordnas skolskjuts. Under 2024 var kostnaderna 38,6 mnkr för den verksamheten. Skolskjutsen anordnas oftast med en tur på morgonen och med tre olika turer på eftermiddagen. En av dessa tre turer föreslås nu plockas bort, vilket skulle kunna ge en besparing på mellan 1,8-2,3 mnkr på helårseffekt.

Bakgrund och beskrivning

Kommunallagen säger att alla kommuner och regioner varje år ska upprätta en budget för kommande kalenderår. Budgeten ska innehålla en plan för verksamheten och ekonomin under det kommande året. Västerviks kommuns budget innehåller även en ekonomisk planering för två år utöver själva budgetåret.

I den budget som är beslutad för 2025 beskrivs planering för 2026 och 2027. I den planeringen framgår att de äskanden motsvarande 20,5 mkr som Barn- och utbildningsnämnden fick i 2025 års budget inte finns med för 2026 och 2027. Det sjunkande barnantalet medför även en negativ volymjustering motsvarande 6,236 mkr (jämfört med 2024). Med anledning av detta behöver Barn- och utbildningsnämnden ställa om verksamheten till de förutsättningar som planeringen för 2026 ger.

I arbetet med dessa omställningsförslag så anser majoriteten att en ambition bör finnas att:

- Att personaltätheten inom förskola inte sänks mer än motsvarande den negativa volymjusteringen.
- Att bibehålla behörighetsnivån gällande förskollärare och lärare.
- Att bibehålla nivån av den Centrala barn- och elevhälsan samt den lokala ute på skolorna, även resursgruppen ingår i detta.
- Att satsningen Skola-Arbetsliv (SKAL) fortlöper.
- Att övningsskolor bibehålls.
- Att öppettider inom förskolan bibehålls så till vida att det behöver finnas någon förskola inom rimligt avstånd med bibehållna öppettider.
- Att förskola/skola på landsbygden bibehålls.

Dessa ambitioner innebär att besparingarna i första hand behöver göras inom andra kostnadsposter och förvaltningen startat en rad processer för att hitta dessa kostnader. En sådan kostnadspost är skolskjuts.

Förutsättningar som påverkar skolskjutsen

Skolskjutsen styrs av Skollagen 9 kap. § 15, 10 kap. § 32 och 11 kap. § 31 och där står det att, en elev i förskoleklass/grundskola/anpassad grundskola med offentlig huvudman har rätt till kostnadsfri skolskjuts från en plats i anslutning till elevens hem till den plats där utbildningen bedrivs och tillbaka, om sådan skjuts behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållanden, elevens funktionsnedsättning eller någon annan särskild omständighet.

Skolskjuts är inom grundskolan en stor kostnadspost. Under 2024 kostade skolskjutsen 38,6 mnkr. I Västerviks kommun anordnas idag skolskjuts genom två olika avtal, dels genom ett samverkansavtal med Kalmar länstrafik (KLT), dels genom ett avtal med Hallens Buss. I samverkansavtalet med Kalmar länstrafik (KLT), anordnas den reguljära skolskjutsen till skolorna, det handlar om öppna skolskjutslinjer som går varje skoldag till och från skolan. En tur på morgonen samt tre turer på eftermiddagen, förenklat sett en tur per stadie.

Omställningsförslag för att sänka kostnaderna för skolskjuts

För att sänka kostnaderna inom skolskjutsen går det korrigera avståndet som elever förväntas gå till uppsamlingsplats eller skola utan att involvera skolskjuts. Idag har Västerviks kommun följande avstånd:

- Två kilometer, för elever i förskoleklass och årskurs 1–3
- Tre kilometer, för elever i årskurs 4–6
- Fyra kilometer, för elever i årskurs 7–9

Det är möjligt att korrigera avståndet men det är svårt att bedöma hur mycket lägre kostnader de längre avstånden skulle generera. Det är också ett förslag som vid första anblick ses som lite problematiskt ur trafiksäkerhetssynpunkt, främst för eleverna på landet i de lägre åldrarna.

Ett annat sätt att påverka kostnaderna är att plocka bort turer på eftermiddagarna och det ser förvaltningen som mer rimligt och genomförbart inom en snar framtid. I detta förslag föreslås att den tidiga eftermiddagsturen plockas bort. Det är turen som årskurs F-3 normalt åker hem med. När Barn- och utbildningsförvaltningen tittat på detta ser det ut som att det är drygt 200 elever som står uppskrivna för att åka med den tidiga hemturen. Hemturen är på olika tider på olika skolor och dagar men i regel någon gång mellan klockan 13:05-13:55.

Barn- och utbildningsförvaltningen ser att cirka 160 av dessa 200 elever också är inskrivna på fritidsverksamheten på den skolan de går. Det innebär att eleverna ibland är kvar på fritids i stället för att åka hem med skolskjutsen.

Skolskjutslinjerna inom den reguljära skolskjutsen är öppna vilket innebär att linjerna går oavsett om det är 10 elever eller 0 elever som åker med. Tyvärr kan inte KLT ge någon

statistik för hur många elever som åker med varje linje. Tydligt är, att de 160 eleverna driver kostnad både inom fritidsverksamheten och inom skolskjutsen.

Genom att plocka bort första förmiddagsturen anger KLT att det vore möjligt att komma ner i kostnad med 2,3-2,8 mnkr. inom dagens avtal.

Elever som har skolskjuts på grund av växelvist boende eller av annan särskild anledning kan påverkas av förslaget. De kan få både längre eller kortare väntetid. Planeringen av samordnadeturer för eleverna är överordnat väntetiderna men samtidigt kommer väntetiderna för dessa elever inte att överstiga väntetiderna i skolskjutsreglerna. Samplanering av turer bör leda till färre turer även inom skolskjutsavtalet för växelvis boende elever och elever som får skolskjuts av annan särskild anledning. Det i sin tur bör leda till något minskade kostnader.

Förslaget innebär för de berörda eleverna att de får vänta på nästa tur som i går mellan en timme till en timme och 20 minuter senare. Eleverna kommer ingå i fritidshemsverksamheten på skolan precis som andra elever som är inskrivna på fritidshemmet under tiden de väntar på sin skolskjuts. Detta kan medföra att skolorna kan behöva stärka upp med extra personal den timmen som eleverna är på fritidshemmet innan skolskjutsen kommer. Det är även sannolikt att dessa elever behöver erbjudas mellanmål. Belastningen kan bli högre på fritidshemmet, dock är det så att 160 av eleverna redan är inskrivna på fritidshemmet och genererar elevpeng till fritidshemmet. De återstående 40 eleverna kommer att tillhöra fritidshemmet under tiden som de väntar på sin skolskjuts och behöver ingå i fritidshemmets ordinarie verksamhet och elevgrupp.

Skolor där många elever inte är inskrivna i fritidshemmet kan komma att behöva mindre ekonomisk stöttning för att kunna hantera tillökningen. Eventuellt kan det även behövas bussvärdar på vissa skolor när eftermiddagsturen går eftersom det kan bli många barn som ska stiga på bussarna samtidigt.

En effekt av förslaget är också att elever som har annan pedagogisk omsorg på de mindre orterna kommer att komma till den verksamheten senare. Det i sin tur kan minska belastning på dessa enheter.

Förvaltningens beredning

Det här omställningsförslaget har arbetats fram genom en mindre arbetsgrupp bestående av rektorer som i stor utsträckning har elever som åker skolskjuts och av tjänstepersoner på Barn- och utbildningskontoret. KLT har varit involverat i framtagandet av kostnadsbilden för skolskjutsen.

En del omställningsförslag kan förvaltningen realisera utan politiska beslut, andra omställningsförslag behöver nämnden besluta om. När det gäller skolskjuts så kommer skolskjutsreglerna behöva revideras om nämnden går vidare med förslaget. Det handlar framför allt om förväntade väntetider som behöver korrigeras.

En fråga som dykt upp under arbetets gång är om det finns lagliga hinder för att plocka bort en av eftermiddagsturerna så att eleverna väntetider påverkas. Men det tycks inte finnas lagliga hinder för detta varken i Skollagen eller i praxis. I *Skolskjutshandboken* –

Trygga, säkra och kostnadseffektiva elevresor (SKL 2014) står det att ”rätten till skolskjuts innebär inte att skjuts måste anordnas från bostadsadressen till den plats där utbildningen bedrivs eller att den måste anpassas till varje elevs skoltider. Kommunen kan fritt organisera skolskjutsverksamheten, dock med hänsyn till trafikförhållanden och övriga i lagen angivna omständigheter. Eleverna kan till exempel hänvisas till särskilda uppsamlingsplatser i närheten av hemmet och skolan (sid. 12).” Vidare beskrivs i samma handbok att ”kommunens berörda nämnd bedömer vad som är rimliga restider och väntetider. För att skolskjutsen ska kunna samordnas på ett effektivt sätt kan vissa barn få längre väntetider och restider än andra (sid. 68).”

Ekonomi och resursbehov

Förslaget förväntas kunna sänka kostnaderna för skolskjuts med cirka 2,3-2,8 mnkr på helårseffekt, cirka 1,1-1,4 mnkr på halvårseffekt med start hösten 2026. Kostnader för extra personal samt mellanmål kan behöva läggas till för de elever som idag inte är inskrivna på fritidshemmet men som tillkommer i och med detta förslag. Den kostnaden uppskattas till 0,5 mnkr på helårseffekt.

Barnperspektivet

I rådande ekonomiska situation, där budgetutrymmet är begränsat, måste varje utgift noggrant övervägas. Resurser bör i första hand riktas mot åtgärder och insatser som direkt stödjer barnens utbildning. Detta innefattar bland annat undervisning, pedagogiska resurser, pedagoger, barn- och elevhälsa och andra insatser som stärker barns kunskapsutveckling och sociala trygghet. Genom att hålla fast vid detta fokus upprätthålls både ett starkt barnperspektiv och en ansvarsfull hantering av gemensamma resurser i en ekonomisk tuff situation.

Fritidshemmets verksamhet kompletterar skolans verksamhet på ett allsidigt och värdefullt sätt. Det ses därför inte som negativt eller problematiskt att elever som i vanliga fall inte är i fritidshemmets verksamhet, i och med detta förslag, ska det. Det kan finnas ett mindre antal elever som kommer att uppleva att skoldagen förlängs men det kanske främst är inledningsvis. Det är också mycket viktigt att fritidshemsverksamheterna välkomnar de nya eleverna och ”de gamla”, som utifrån förslaget kommer att ha utökad tid på fritidshemmet, så att de känner sig inkluderade i gruppen och i aktiviteterna.

MBL-förhandling

Information enligt MBL § 19 kommer att ske med fackliga organisationer. Förhandling enligt MBL § 11 kommer att ske med fackliga organisationer om så påkallas.

Förslag till beslut

att godkänna lämnad redovisning,

att bifalla det redovisade förslaget att ta bort en av eftermiddagens skolskjutsturer och

att barn- och utbildningsnämnden beslutar uppdra till barn- och utbildningsförvaltningen att ändra reglementet för skolskjuts för att möjliggöra längre väntetider.

Magnus Bengtsson
Barn- och utbildningschef

David Johansson Bro
Förvaltningscontroller

Beslutet skickas till

Förvaltningscontroller, barn- och utbildningsförvaltningen
Skolskjutshandläggare, barn- och utbildningsförvaltningen